

Koexistens och avspänning

Om orsakerna till den nya givnen i rysk politik, eller åtminstone i rysk propaganda, har skilda antaganden gjorts. Det kring USA uppbyggda systemet av allianser och de fria staternas upprustning i sammanhållningens tecken har åtminstone för tillfället gjort de aggressiva metoderna mindre tjänliga och framkallat en politik av leende diplomati och sekundära medgivanden. Rysslands ekonomiska svårigheter har medfört behov av ökad civil arbetskraft och ökad handel med väststaterna. Stalins död påstås ha underlättat en ändring av kursen. Någon gång antas att en riktning som önskar en viss demokratisering och en verklig avveckling av de stora internationella motståndningarna vuxit sig stark inom den ryska stats- och partitbyråkratin; före ambassadören George Kennan, ryktbar för formuleringen "tillbakahållandets politik", hör till dem som i vaga och trevande ordalag anför denna tolkning. Vilken eller vilka av dessa teorier som godtas, utgår man från att en känsla av svaghet eller åtminstone osäkerhet — om också av tillfällig natur — ligger bakom nyorienteringen.

Koexistens är det ord som särskilt från ryskt håll brukar användas om det läge som skall uppstå genom kursändringen. Ordet är betecknande; det innebär inte annat än att en samlevnad utan krig anses möjlig. Själva ordet anger att denna samlevnad är svår och riskabel; måste det inte betyda att båda parterna avskyr varandra och avhålls från öppen kamp endast genom fruktan för egen undergång och hoppet om att den andra parten småningom skall gå under utan svärds slag? I bästa fall får vi bilden av ett gammalt olyckligt äktenskap, där vardera maken väntar på att den andra skall dö. Ungefär sådan är den reella situationen; i Ryssland talar man om kapitalismens självlikvidering, i Västerlandet drömmer man om kommunismens sönderfall och upplösning. Med ordet avspänning söker man förgylla detta tragiska och ofrånkomliga — den ömsesidiga och på skilda sätt befogade misstron.

En äkta avspänning som byggs på vad man kan kalla normalt förtroende — såsom mellan de demokratiska staterna inbördes — är, det har tillräckligt betonats, inte tänkbar utan en inre förändring av en

av de båda maktgrupperna. Vilken? En förändring av de fria staterna hänemot ett ryskt system, med diktatur och total statlig maktkoncentration, hjälper inte; tvärtom kan det antas att en sådan utveckling ytterligare skulle skärpa maktkampen. Osterns förändring är den enda, om också till synes avlägsna och för tanken svårfattliga möjligheten. En förändring som skulle gå på två linjer: en demokratisering som ger en viss garanti för fredlighet och kontinuitet och en avveckling av förtrycket över andra nationer som skulle befria Ryssland från hotet av fångarna med deras tillskyndare och eventuella hjälpare utanför gallret.

Dessa båda linjer flyter emellertid samman. Inte bara så att varje demokratisering, varje utvidgning av friheten måste öka de undertryckta nationernas möjligheter. Det är, kan man säga, den första etappen som de ryska härskarna fruktar och måste frukta. Utan också så att en förening av demokratisering och successivt återställande av de erövrades rättigheter och självstyrelse kunde tänkas avveckla spänningen och undanröja hotet. Vid en viss grad av demokrati skulle de nu förtryckta folken kunna frivilligt samarbeta med, i många fall som självstyrande

enheter anknypa till Ryssland. I samband med en sådan otroligt lycklig utveckling skulle självfallet spänningen mellan Ryssland och Västern efter hand upplösas. De sammanfjättrade kämparna skulle äntligen bli fria.

Detta mål, eller varje närmande till detta mål, kan inte rimligen främjas genom godtagande av den ryska propagandalinje som går ut på att vänlighetspolitiken skall betalas med eftergifter eller avskrivningar av fordringar från västmakternas sida. Tvärtom måste det vara angeläget att ständigt betona dessa fordringar, att propagera för de krav som är rättmätiga enligt demokratisk och traditionell kommunistisk ideologi och vilkas förverkligande är den enda vägen från kallt krig och koexistens till förtroende och avspänning. För opinionsbildarna i Västern blir det en skyldighet att inte genom förljugen tystnad och vänliga fraser bedra både de egna folken och motparten i öster, utan att genom öppen kritik verka för sina ostridiga syften.

Angus Wilson skriver i sin senaste roman om en engelsk professor Stokesay, som ivrigt arbetade för Chamberlains avspänningspolitik gentemot Hitler. Stokesay erkände att denna politik nödvändiggjorde sådana lögnar som består i förskönande eller förnekande av verkligheten, men han försvarade sig med att den motsvarade "den vidare sanningen i landets situation". Godtagandet av denna "vidare sanning", dvs. lögnen, gjorde det krig oundvikligt som man ljög för att undvika. All sannolikhet talar för att i dag, liksom för tjuu år sedan, den enkla sanningen, öppenheten, politiskt likaväl som moraliskt är värd att hålla på.

May 15 R. 4 k. 3 m. 1 a.
S: a 23